

Теорія та історія держави і права

УДК 347(477)(082)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20654095>

**Конституційно-правові та методологічні засади функціонування
корпоративного сектору в контексті гармонізації із законодавством ЄС**

Матвєєнко Ірина Володимирівна

доктор наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри публічної служби та права
Національного університету «Одеська політехніка»,
Україна, Одеса, <https://orcid.org/0000-0002-2567-9668>

Сліпенюк Василь Володимирович

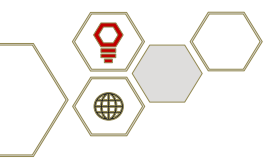
доктор філософії за спеціальністю 081 «Право»,
доцент кафедри публічної служби та права
Національного університету «Одеська політехніка»,
Україна, Одеса, <https://orcid.org/0000-0003-1879-5596>

Карпенко Лідія Миколаївна

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри публічної служби та права
Національного університету «Одеська політехніка»,
Україна, Одеса, <https://orcid.org/0000-0002-2888-2477>

Прийнято: 22.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

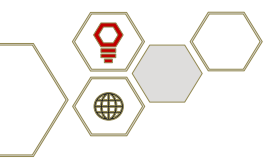
Анотація: Дослідження спрямоване на комплексне теоретичне
обґрунтування інтегративної конституційно-правової концепції

функціонування корпоративного сектору та формулюванні конкретних методологічних рекомендацій, які дозволять поєднати вітчизняне право та європейські стандарти, забезпечивши при цьому фундаментальні засади діяльності корпорацій.

Методологічну основу дослідження становить діалектичний метод пізнання, який дозволив розглянути корпоративні відносини у їхньому постійному розвитку, взаємозв'язку та динаміці правового забезпечення. Завдяки історичному методу стисло проаналізовано ключові етапи та специфіку еволюції корпоратизму. Герменевтичний метод застосовано для юридичного тлумачення змісту конституційних приписів України та нормативно-правового масиву *acquis communautaire* ЄС. За допомогою методів аналізу та синтезу досліджено практичний алгоритм дій, необхідний для ефективного та безконфліктного впровадження європейських регуляторних норм у національне правове поле без втрати його автентичності.

У статті розкрито фундаментальний конституційний базис регулювання діяльності корпоративного сектору, зокрема паритет між приватним капіталом та публічними інтересами, принципи соціальної відповідальності бізнесу, легітимізацію землекористування та гарантії добросовісної конкуренції. Проаналізовано структуру європейського корпоративного права, кодифікованого Директивою (ЄС) 2017/1132, і диференційовано ключові наднаціональні стандарти (публічності, капіталізації, структурної реорганізації, транскордонної інтеграції та захисту інвесторів). Доведено, що ефективне зближення систем неможливе без імплементації суміжних інститутів, таких як захист персональних даних, цифрова відповідність, а також корпоративна сталість та належна обачність щодо прав людини й екології. Обґрунтовано сутність наднаціональних імперативів (верховенства права ЄС, прямої дії, недискримінації) та їхній вплив на трансформацію правозастосування.

Констатовано, що належна гармонізація законодавства ЄС в корпоративній сфері потребує нормативного затвердження в Україні єдиної Методології правового наближення. Така технологічна матриця має розгортати багаторівневе моделювання, що поєднує інструменти інкорпорації та адаптивного переформулювання, містить термінологічний аудит дефініцій на сумісність із вітчизняними кодексами, шкалу градації відповідності та обов'язкову крос-галузову експертизу новел. Наведене дозволить зберегти автентичність української правничої мови та забезпечити стабільність національного правопорядку під час інтеграції.

Ключові слова: конституційні засади, методологія, імплементація, інкорпорація, корпоративне право, корпорація, право ЄС, європейські стандарти.

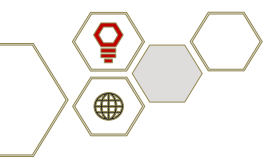
Constitutional, legal and methodological principles of the functioning of the corporate sector in the context of harmonization with EU legislation

Iryna Matvieienko,

Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor,
Head of the Department of Public Service and Law,
Odesa Polytechnic National University,
Ukraine, Odesa, <https://orcid.org/0000-0002-2567-9668>

Vasyl Slipeniuk,

PhD in Law (Specialty 081 «Law»),
Associate Professor at the Department of Public Service and Law,
Odesa Polytechnic National University,
Ukraine, Odesa, <https://orcid.org/0000-0003-1879-5596>

Lidiia Karpenko,

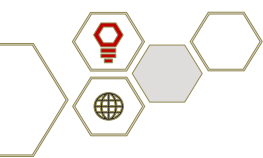
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor at the Department of Public Service and Law,
Odesa Polytechnic National University,
Ukraine, Odesa, <https://orcid.org/0000-0002-2888-2477>

Abstract: The study is aimed at a comprehensive theoretical substantiation of an integrative constitutional and legal concept of the corporate sector functioning and the formulation of specific methodological recommendations that will allow combining domestic law and European standards, while ensuring the fundamental principles of corporate activity.

The methodological basis of the research is formed by the dialectical method of cognition, which allowed examining corporate relations in their constant development, interconnection, and the dynamics of legal framework support. Due to the historical method, the key stages and specifics of corporatism evolution are briefly analyzed. The hermeneutic method is applied for the legal interpretation of the content of Ukraine's constitutional provisions and the regulatory framework of the EU *acquis communautaire*. By means of the methods of analysis and synthesis, a practical algorithm of actions necessary for the effective and conflict-free implementation of European regulatory standards into the national legal framework without losing its authenticity is investigated.

The article explores the fundamental constitutional basis for regulating the corporate sector activity, in particular, the parity between private capital and public interests, the principles of corporate social responsibility, the legitimization of land use, and guarantees of fair competition.

The structure of European corporate law, codified by Directive (EU) 2017/1132, is analyzed, and key supranational standards (publicity, capitalization, structural reorganization, cross-border integration, and investor protection) are differentiated. It is proven that effective approximation of systems is impossible

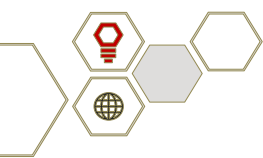

without the implementation of related institutions, such as personal data protection, digital compliance, as well as corporate sustainability and due diligence regarding human rights and the environment. The essence of supranational imperatives (the primacy of EU law, direct effect, non-discrimination) and their impact on the transformation of law enforcement are substantiated.

It is concluded that proper harmonization of EU legislation in the corporate sphere requires the regulatory approval of a unified Methodology of Legal Approximation in Ukraine. Such a technological matrix should deploy multilevel modeling that combines tools of incorporation and adaptive reformulation, contains a terminological audit of definitions for compatibility with domestic codes, a scale of compliance gradation, and mandatory cross-sectoral expert evaluation of legal innovations. The aforementioned will allow preserving the authenticity of the Ukrainian legal language and ensuring the stability of the national legal order during integration.

Keywords: constitutional principles, methodology, implementation, incorporation, corporate law, corporation, EU law, European standards.

Постановка проблеми. В умовах правового режиму воєнного стану функціонування корпоративного сектору є визначальним чинником забезпечення економічної стабільності України, фінансування її оборонних потреб та збереження робочих місць. Суб'єкти корпоративного права приватного та державного секторів становлять основу національної господарської системи. Проте внаслідок руйнування промислових об'єктів, втрати виробничих потужностей, порушення логістичної й критичної інфраструктури, а також через критичний відтік трудового потенціалу, спостерігається тенденція до звуження цього сектору. Скорочення бізнесової активності становить загрозу для держави, оскільки саме на корпоративні структури покладається провідна роль у повоєнному відновленні, залученні іноземних інвестицій та відбудові зруйнованого потенціалу.

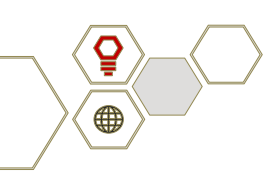

Водночас стратегічний курс України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі зумовлює необхідність не лише відтворення, а й системного оновлення зазначеного сектору. Виконання євроінтеграційних вимог та повноцінний вступ до ЄС є неможливими без гармонізації національного правового поля із *acquis communautaire* ЄС, що передбачає впровадження правових стандартів прозорості, підзвітності та захисту прав учасників ринку.

Сталий розвиток і трансформація корпоративних відносин у цей період потребують міцного конституційного фундаменту, який гарантує непорушність прав власності, свободу підприємницької діяльності та баланс між приватними інтересами інвесторів і публічними інтересами держави й суспільства. На сучасному етапі правотворчості існує неузгодженість між фундаментальними конституційними принципами України, викликами воєнного стану та галузевим законодавством, що адаптується до стандартів ЄС. Окрім цього, бракує єдиної методологічної бази, яка б дозволила системно інтегрувати європейські правові інститути в українську правову систему без порушення її внутрішньої цілісності та з урахуванням специфіки воєнного часу.

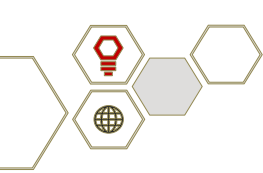
З огляду на це, постає наукова та практична необхідність у визначенні конституційно-правових меж та обґрунтуванні методологічних орієнтирів функціонування корпоративного сектору в процесі його повної гармонізації із правом ЄС задля збереження та розвитку економічного потенціалу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання трансформації вітчизняного корпоративного сектору в умовах євроінтеграційних процесів перебувають у центрі уваги сучасних правознавців та економістів, що зумовлено необхідністю створення стійкої методологічної та нормативної бази для адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу. Загальнотеоретичні підходи до вивчення ролі та місця

корпоративного сегмента в системі стратегічного розвитку сучасної економіки детально висвітлено у працях В. Карпенко та І. Закрижевської [1], тоді як О. Рудаченко, В. Коненко і Ю. Тараруєв [2] здійснюють комплексне оцінювання сучасного стану функціонування корпоративних суб'єктів в Україні, а В. Виговська та В. Чхаїдзе [3] фокусують увагу на динаміці та актуальних тенденціях його розвитку в мінливих господарських реаліях. Процеси безпосередньої адаптації нормативно-правового масиву до *acquis communautaire* аналізуються у дослідженні А. Зозулі [4], де підкреслюється невідворотність уніфікації регуляторних правил, а М. Беяй [5] пропонує прикладні вектори вдосконалення самих механізмів євроінтеграції корпоративного сектору. Фундаментальним підґрунтям для розуміння глибинних правових інститутів є підручник О. Кологойди, О. Гарагонича та Л. Дорошенка [6], у якому системно розкрито сутність корпоративного права ЄС. Розвиваючи цю проблематику, О. Кологойда [7] окремо зупиняється на специфіці правового регулювання діяльності груп компаній у ЄС та Великій Британії, що демонструє складну архітектуру сучасних інтеграційних об'єднань, а О. Ковалишин [8] доводить вагомість імплементації Принципів корпоративного управління ОЕСР як базового орієнтиру для реформування українського законодавства.

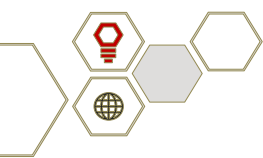
Сучасний вимір корпоративного менеджменту вимагає застосування міждисциплінарних та інноваційних методологій. Так, Г. Ус, Н. Ремзіна та С. Баш [9] пропонують математичне та концептуальне моделювання систем корпоративного управління крізь призму маркетингового менеджменту та інтеграції, а О. Грущенко [10] акцентує на суто теоретичних аспектних трансформаціях управління в кризових реаліях. Особливої актуальності набуває впровадження концепції сталого розвитку: теоретико-методологічні засади поєднання корпоративного управління та ESG-критеріїв досліджують А. Костякова та К. Копоть [11], у той час як І. Ворончак, Т. Коцко та О. Свінцов [12] окреслюють практичні проблеми вітчизняного виміру ESG-

трансформації. Важливим елементом забезпечення життєздатності бізнесу є фінансово-правова складова, досліджувана С. Лекарем та А. Савченко [13] у контексті політики прямого оподаткування та корпоративного податку в ЄС, а також О. Гетманенко [14], який аналізує глобальні виклики та тенденції гармонізації податкових систем України та держав-членів ЄС. Водночас Д. Дихніч [15] звертається до компаративістики, виявляючи співвідношення між міжнародними та національними особливостями принципів корпоративного устрою.

Попри значний масив наукових напрацювань, більшість існуючих праць зміщують акцент або в суто економічну площину, або в бік галузевого (приватноправового) регулювання, залишаючи невирішеною проблему визначення конституційних меж та методологічних засад гармонізації, де корпоративні відносини розглядалися б як об'єкт системного правового забезпечення в умовах євроінтеграційного транзиту. Крім того, існує певне розходження у підходах між прихильниками жорсткої рецепції європейських директив та дослідниками, які наполягають на збереженні національної правової автентичності й врахуванні специфіки вітчизняного інституційного середовища. Необхідність усунення цих методологічних конфліктів та формування цілісної конституційно-правової доктрини функціонування корпоративного сектору в контексті його зближення із законодавством ЄС зумовлює актуальність пропонованого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на галузеве опрацювання окремих аспектів адаптації вітчизняного корпоративного законодавства до стандартів Європейського Союзу, поза межами наукового аналізу залишається низка фундаментальних теоретико-методологічних та конституційно-правових питань. Зокрема, в існуючих публікаціях бракує чіткого визначення конституційних меж державного втручання в корпоративний сектор під час його гармонізації з *acquis communautaire*, а також відсутня цілісна методологічна матриця,

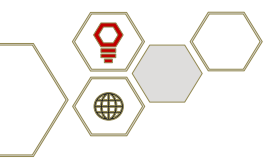

здатна збалансувати принципи свободи підприємницької діяльності із публічно-правовими імперативами національної безпеки та сталого розвитку. Домінування вузькогалузевого підходу до розуміння сутності корпоративного управління призвело до того, що євроінтеграційні вимоги тривалий час сприймалися виключно як технічний інструментарій для механічного копіювання директив ЄС, а не як об'єкт засадничого конституційного моделювання. Подібне ігнорування вищих правових засад зумовлює виникнення суперечностей між нормами Конституції України та новими регуляторними актами, що робить будь-які галузеві трансформації корпоративного сегмента фрагментарними, а формування концептуальних моделей статусу транснаціональних груп компаній в умовах делегування частини суверенних повноважень – юридично вразливим.

Усунення зазначених теоретико-методологічних прогалин є критично важливим для розуміння загальної проблеми, оскільки без міцного конституційного підґрунтя неможливо забезпечити стабільність національного правопорядку в умовах євроінтеграційного транзиту. У межах цього дослідження науковий внесок полягатиме в теоретичному обґрунтуванні інтегративної конституційно-правової концепції функціонування корпоративного сектору та формулюванні конкретних методологічних рекомендацій, які дозволять поєднати вітчизняне право та європейські стандарти, забезпечивши при цьому фундаментальні засади діяльності корпорацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження фундаментальних засад функціонування корпоративного сектору вважаємо за доцільне розпочати з аналізу шляху його правової та економічної еволюції, адже ця прогресивна форма спільної діяльності пройшла складний шлях становлення на всіх етапах розвитку людської цивілізації.

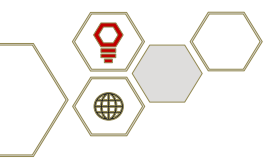
Історико-правовий аналіз свідчить, що інституціоналізація корпоративного сектору на ранніх етапах розвитку людської цивілізації була

обумовлена об'єктивною потребою у консолідації капіталів для реалізації масштабних проектів, які перевищували фінансові можливості окремих осіб. Наприклад, «в Англії до 1660 року функціонувало лише 49 компаній, проте вже в період з 1660 по 1719 роки виникло ще 40 нових суб'єктів, а протягом 1719-1720 років їх кількість стрімко зросла на 190 одиниць. Згодом у зарубіжних країнах процеси ускладнення корпоративних структур тривали безперервно, що зумовило появу нових моделей централізації капіталу та трансформацію сутності самої корпорації. Станом на 1929 рік у світовому господарстві функціонувало вже понад 200 міжнародних картелів, паралельно з якими розвивалися трести – великі інтегровані структури, у яких підпорядковані підприємства повністю втрачали виробничу й комерційну самостійність, передаючи свої акції керівним холдингам. Подібні процеси тотального картелювання, наприклад у Німеччині, стали базовим драйвером високих темпів економічного розвитку в передвоєнний період, а в США та Японії питома вага потужних фінансово-промислових груп досягла майже граничного рівня» [16, с.153].

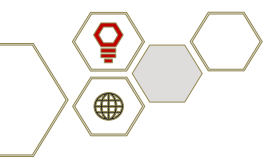
Інтенсивний практичний розвиток та ускладнення інституційних форм господарювання у світі сформували підґрунтя для переосмислення сутності бізнесу, зумовивши появу глибокого наукового погляду та фундаментальних теоретичних визначень цього явища. З погляду методології, у класичній західній науковій думці, зокрема у працях І. Ансоффа, «корпорація розглядається як найбільш поширена в країнах із розвиненою ринковою економікою форма організації підприємницької діяльності, яка базується на пайовій власності. Вона функціонує як самостійний суб'єкт права, що належить акціонерам, які призначають підзвітну наглядову руку (раду), при цьому сама корпорація несе відокремлену майнову відповідальність за своїми зобов'язаннями, мінімізуючи особисті ризики інвесторів» [17].

У вітчизняному правовому та економічному просторі еволюція корпоратизму мала принципово іншу траєкторію. Перші акціонерні

об'єднання на українських землях виникли на рубежі XVIII–XIX століть, починаючи із суднобудівної компанії 1782 року. Протягом 1755-1874 років цей процес набув високої динаміки: у період 1836-1857 років засновано 80 акціонерних товариств, з 1857 по 1860 роки – 84, у 1860-1870 роках – 121, а протягом 1870-1874 років – уже 258 організацій. Пайові частки цього капіталу (акції) забезпечили потужний приплив іноземних інвестицій, внаслідок чого напередодні Першої світової війни, у 1914 році, загальна кількість акціонерних товариств досягла 3101 одиниці. Проте цей природний поступ ринкового корпоративного права був штучно припинений на початку 1930-х років, коли в межах радянської командно-адміністративної моделі всі акціонерні товариства були примусово ліквідовані або реорганізовані у державні об'єднання.

Новітній етап інституціоналізації вітчизняного корпоративного сектору розпочався лише з набуттям Україною незалежності та відбувався в умовах радикальної зміни господарських відносин, тотальної монополізації та форсованого роздержавлення власності, що зумовило його специфічний, деформований характер. Перехідний етап, який тривав приблизно до 1997 року, відзначився ліквідацією радянських управлінських моделей, проте через слабкість інституційного та правового середовища цей транзит завершився формуванням кланово-бюрократичного, олігархічного типу корпоратизму. Відтак виник деструктивний взаємозв'язок між державою, великим бізнесом та суспільством, у якому визначальний вплив на економіку та архітектуру корпоративного врядування почали здійснювати фінансово-олігархічні групи. Розвиток сектору став надмірно політизованим: отримання ліцензій, квот, державних замовлень та пільгових кредитів посилювало процеси корпоратизації, які часто обслуговували інтереси приватного великого капіталу, а не суспільства. Великий бізнес спрямовував зусилля на захоплення та експлуатацію колишньої державної власності, не забезпечуючи її належної технологічної модернізації, що призвело до

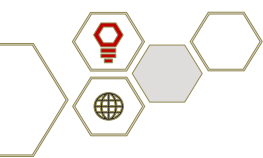

глибокого зрощення інтересів державних структур та великих бізнесових корпорацій, посилюючи корупційні ризики та знижуючи загальну ефективність публічного управління.

Усвідомлення деструктивності олігархічно-кланової моделі та правовий хаос кінця ХХ століття зумовили об'єктивну потребу в кардинальній трансформації підходів до регулювання цієї сфери, що ознаменувало початок сучасного етапу реформування вітчизняного корпоративного сектору. Ключовим вектором цих перетворень стало створення чіткої інституційно-нормативної бази, здатної забезпечити прозорість правовідносин, захист прав інвесторів та мінімізацію корупційних ризиків у державному сегменті економіки.

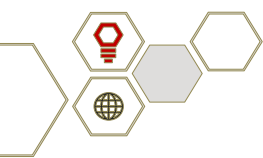
Фундаментальним правовим базисом для цих трансформацій виступає Конституція України, яка безпосередньо визначає межі, принципи та соціально-економічні орієнтири функціонування вітчизняного корпоративного сектору. Ключове значення для формування правового режиму діяльності корпоративних суб'єктів мають приписи ст.13 цього акту, яка закладає паритет між публічними інтересами та приватним капіталом. Зокрема, ч.4 цієї статті закріплює рівність усіх суб'єктів права власності і господарювання перед законом та гарантує їм державний захист й соціальну спрямованість економіки. Вказане правовою гарантією недопущення дискримінації приватних корпорацій порівняно з підприємствами державного сектору. Водночас ст.13 встановлює жорсткі соціальні межі для бізнесу: закріплений у частині 3 імператив про те, що власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству [18]. Наведене, як справедливо вказує В.І. Озель, «покладає на корпоративне управління обов'язок дотримуватися принципів соціальної відповідальності» [19].

Логічним продовженням правового регулювання ресурсного потенціалу корпоративного сектору є ст.14 Конституції України [18], яка визначає особливий правовий статус землі як основного національного

багатства, що перебуває під особливою охороною держави. Частина 2 цієї статті прямо передбачає можливість набуття і реалізації права власності на землю не лише громадянами, а й юридичними особами, а також безпосередньо державою. Для корпоративного сектору, особливо в аграрному, будівельному та промисловому сегментах, цей припис є основоположним, оскільки він легітимує включення земельних ділянок до складу активів та статутного капіталу компаній. Конституційні гарантії ст.14 забезпечують правову стабільність для довгострокового інвестування та капіталізації підприємств, водночас підпорядковуючи корпоративне землекористування суворим екологічним та публічно-правовим обмеженням, які впливають із загального обов'язку збереження національного багатства.

Динаміку та безпосередній зміст господарської діяльності корпорацій визначає ст.42 Конституції України, яка нормативно закріплює принцип свободи підприємництва. Як зазначає І.П. Іванець, «у правовій доктрині юридична конструкція цього права відповідає теоретичним підходам стосовно формування зобов'язань держави у сфері економічних прав, згідно з якими такі зобов'язання визначаються на трьох рівнях. На першому рівні держава повинна поважати свободу людини, виконувати необхідну діяльність та використовувати при цьому необхідні ресурси. Державні зобов'язання другого рівня полягають у захисті свободи дій та захисті ресурсів від інших суб'єктів у економічній сфері. На третьому рівні зобов'язань держава повинна здійснювати надії своїх громадян щодо використання права на харчування» [20, с.146]. Дійсно, відповідно до ч.1 цієї статті, кожному гарантується право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, що в компанійському праві інтерпретується як свобода вибору організаційно-правових форм, право на заснування нових суб'єктів та самостійне визначення векторів економічного розвитку. Проте ця свобода не є абсолютною і збалансовується ч.3 ст.42, яка покладає на державу обов'язок забезпечувати захист правомірної конкуренції та містить сувору заборону на

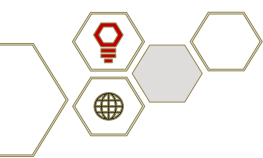

зловживання монопольним становищем, неправомірне обмеження змагальності чи прояви недобросовісної конкуренції на ринку. Окрім цього, ч.4 ст.42 впроваджує державний контроль за якістю і безпечністю продукції та захист прав споживачів, що остаточно інтегрує соціальну функцію у структуру корпоративних правовідносин [18].

Вектор сучасної модернізації зазначених конституційних положень та їх адаптацію до міжнародних стандартів визначає ст.9 Конституції України. Остання встановлює, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є невід'ємною частиною національного законодавства. У контексті розвитку корпоративного сектору цей інститут виконує роль прямого нормативного містка, який легітимує імплементацію міжнародно-правових зобов'язань – зокрема Угоди про асоціацію між Україною та ЄС – у внутрішнє правове поле. Стаття 9 дозволяє трансформувати загальні конституційні принципи власності та свободи підприємництва у конкретні європейські стандарти корпоративного врядування, посилюючи захист прав міноритарних акціонерів та забезпечуючи транскордонну інтеграцію вітчизняного капіталу в межах права ЄС.

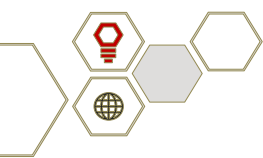
Європейське корпоративне право за своєю юридичною природою є невід'ємною складовою внутрішнього ринку ЄС і становить розгалужену систему наднаціональних норм, які регулюють створення, діяльність, реорганізацію та неплатоспроможність юридичних осіб. Специфіка правової системи ЄС у цій сфері полягає у поєднанні двох ключових тенденцій: уніфікації, шляхом створення наднаціональних корпоративних форм, та гармонізації через встановлення мінімальних обов'язкових стандартів для національних правових систем.

Держави-члени ЄС зберігають автентичність свого приватного права та продовжують застосовувати власні компанійські закони, проте вони зобов'язані імплементувати та постійно адаптувати їх до імперативних вимог

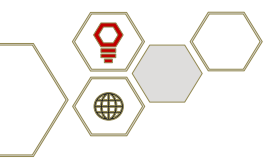
директив і регламентів ЄС. Водночас, з метою подолання суто національних правових обмежень та стимулювання транскордонної кооперації, бізнесу надано альтернативну можливість реєстрації у специфічних загальноєвропейських організаційно-правових формах, як-от Європейське товариство (Societas Europaea, SE), що дозволяє компаніям функціонувати в усіх державах-членах на підставі єдиного правового статусу.

Методологічною основою архітектури європейського законодавства про компанії виступає кодифікована Директива (ЄС) 2017/1132 Європейського Парламенту та Ради від 14 червня 2017 року, яка об'єднала та систематизувала масив історичних директив Ради, сформувавши єдині стандарти для товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю, а також акціонерних товариств [21]. Аналіз цього нормативного масиву дозволяє виокремити ключові директиви та закріплені ними правові стандарти, що утворюють цілісну регуляторну систему. Зокрема, стандарти публічності та правової певності, закладені Першою Директивою 68/151/ЄЕС, встановлюють жорсткі вимоги щодо розкриття інформації про компанії через систему обов'язкових публічних реєстрів, визначають обсяг повноважень органів товариства та врегульовують наслідки визнання установчих документів недійсними задля захисту прав третіх осіб. Водночас стандарти капіталізації та фінансової стабільності, регламентовані Другою Директивою 77/91/ЄЕС, забезпечують координацію гарантій щодо створення акціонерних товариств, підтримання мінімального розміру та збереження структури їхнього статутного капіталу, а також суворо регламентують процедури його зміни шляхом збільшення або зменшення. Важливою складовою цієї системи є стандарти структурної реорганізації, які на підставі Третьої Директиви 78/855/ЄЕС та Шостої Директиви 82/891/ЄЕС детально регулюють процеси внутрішнього злиття та поділу акціонерних товариств, виступаючи правовим інструментом захисту прав акціонерів, особливо міноритарних, і кредиторів під час корпоративної перебудови.

Прозорість ринку капіталу забезпечується стандартами прозорості фінансової звітності, що походять із Четвертої Директиви 78/660/ЄЕС та Сьомої Директиви 83/349/ЄЕС, які впроваджують уніфіковані правила складання, ведення та оприлюднення річної та консолідованої звітності певних типів товариств. Окреслені вимоги логічно доповнюються стандартами незалежного фінансового контролю, закріпленими у Восьмій Директиві 84/253/ЄЕС, яка визначає професійні та правові вимоги до осіб, відповідальних за проведення обов'язкового аудиту бухгалтерських і фінансових документів, гарантуючи їхню об'єктивність та незалежність від менеджменту корпорації. Інтеграційні та децентралізаційні процеси координуються стандартами транскордонної інтеграції на основі Десятої Директиви 2005/56/ЄС та Одинадцятої Директиви 89/666/ЄЕС, які легітимують механізми транскордонних злиття товариств з обмеженою відповідальністю та встановлюють чіткі вимоги до розкриття інформації філіями іноземних компаній, відкритими у державах-членах, тоді як Дванадцята Директива 89/667/ЄЕС репрезентує стандарти децентралізації підприємництва, створюючи правову базу для функціонування товариств з обмеженою відповідальністю з одним учасником, що суттєво спрощує ведення малого та середнього бізнесу.

Захисну функцію на фондових ринках виконують стандарти захисту інвесторів на ринку капіталу, сформульовані у Тринадцятій Директиві 2004/25/ЄС, яка регулює пропозиції про поглинання компаній, чиї акції котируються на біржі, забезпечуючи мінімальні стандарти захисту міноритарних акціонерів і створюючи умови для чесної та прозорої конкуренції. Перспективним вектором розвитку є стандарти територіальної мобільності, закладені у проекті 14-ї Директиви, які спрямовані на створення юридичного механізму транскордонного перенесення зареєстрованих офісів компаній до іншої держави-члена без втрати правосуб'єктності та без необхідності попередньої ліквідації, що дозволяє суб'єкту господарювання

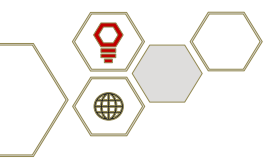

плавно змінювати систему підпорядкування національному корпоративному праву [22].

Ефективне впровадження європейських корпоративних стандартів в українську правову систему та їх успішна імплементація в межах вітчизняного господарського обороту є абсолютно неможливими без належного теоретико-методологічного врахування трьох фундаментальних принципів права Європейського Союзу. Дані наднаціональні імперативи не просто становлять каркас європейської правової архітектури, а безпосередньо впливають на повсякденну діяльність суб'єктів господарювання, визначаючи межі, форми та правові інструменти їхньої взаємодії з державою.

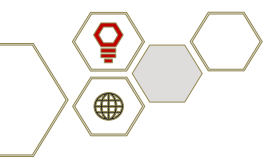
Першим серед них виступає принцип верховенства права ЄС, який імперативно визначає, що у разі виникнення колізії між національним актом та нормою права ЄС пріоритет має останнє, що для української правотворчості означає необхідність такої превентивної інтерпретації конституційних і галузевих норм, яка б виключала латентні суперечності із правом Співтовариства, забезпечуючи уніфікованість регуляторних правил. Другим базовим імперативом виступає принцип прямої дії, який надає фізичним та юридичним особам право посилаючись на норми права ЄС безпосередньо в національних судах для захисту своїх законних інтересів, а це суттєво підвищує рівень правової захищеності корпоративних суб'єктів від зловживань регуляторів та вимагає від суддівської системи України опанування нових методологічних підходів до правозастосування. Третім засадничим стовпом є принцип недискримінації, який забороняє будь-які форми обмеження прав за ознакою національності, громадянства або місця реєстрації компанії, що гарантує створення рівних конкурентних умов для іноземних інвесторів та вітчизняних підприємств.

Поряд із цим, методологічна складність адаптації посилюється тим, що сучасне європейське корпоративне право розвивається у нерозривному зв'язку з суміжними інститутами публічно-правового забезпечення, які

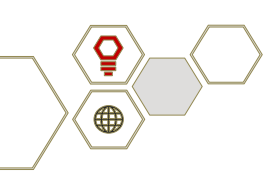
прямо трансформують внутрішні бізнес-процеси компаній. Мова йде про жорсткі регуляторні вимоги у сфері захисту персональних даних, що покладає на корпорації обов'язок впровадження внутрішніх систем кібербезпеки та цифрової відповідності; захисту прав споживачів, які обмежують класичну свободу договору на користь слабшої сторони; а також європейські стандарти корпоративної сталості та належної обачності, що покладають на керівництво компаній юридичну відповідальність за мінімізацію негативного впливу діяльності корпорації на права людини та навколишнє середовище по всьому ланцюгу створення вартості.

У цьому контексті, задля практичного втілення зазначених принципів та суміжних інститутів, важливого аналітико-методологічного значення для України набуває досвід колишніх країн-кандидатів на вступ до ЄС, які розробляли конкретні правові технології для адаптації своїх систем. Компаративний аналіз євроінтеграційних стратегій Польщі, Словаччини, Угорщини та Естонії дозволяє узагальнити їхній досвід як цілісну модель випереджального правотворчого планування, що базується на інституціоналізації експертного супроводу, чіткій класифікації ступенів відповідності національного права до *acquis* ЄС та гнучкій диференціації методів правової рецепції [23]. Досвід цих держав наочно продемонстрував, що успішна гармонізація корпоративного права вимагає поділу наднаціонального масиву на акти передвступного обов'язкового впровадження (переважно директиви) та акти «відтермінованої чинності» (регламенти), які інкорпоруються в правове поле заздалегідь, але активуються синхронно з набуттям повноправного членства. Крім того, центральноєвропейська практика довела припустимість розумних відхилень від іншомовної термінології задля збереження лінгвістичної правильності внутрішніх актів, за умови неухильного дотримання суті та цілей європейського правила.

Сучасний стан гармонізації законодавства України регулюється Законом України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». Чинний алгоритм передбачає, що кожен законопроект, внесений до Верховної Ради України, протягом семи днів надсилається до Комітету ВРУ з питань європейської інтеграції для визначення його належності до сфери права ЄС, а потім у триденний термін передається до уповноваженого органу виконавчої влади для підготовки у двадцятиденний термін експертного висновку щодо відповідності *acquis* ЄС. При цьому закон містить важливе застереження: акти, що суперечать *acquis* ЄС, можуть прийматися за наявності обґрунтування та на чітко визначений строк [24], що є критично важливим для підтримання життєздатності бізнесу в умовах воєнного стану.

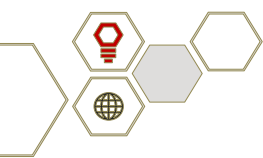
Спираючись на цей системний досвід держав-членів ЄС, для вітчизняної юридичної науки та практики постає нагальна необхідність розробити та нормативно затвердити єдину Методологію правового наближення законодавства України до права ЄС. У межах корпоративного сектору така Методологія має діяти як комплексна технологічна матриця, що чітко детермінує методи, засоби і способи інтеграції європейських правил, збалансувавши інструменти інкорпорації – дослівного перенесення тексту або посилення на міжнародну норму, та переформулювання – адаптивної зміни тексту з метою дотримання традицій національної правової мови. Пропонована Методологія має розгорнути систему багаторівневого правового моделювання, де на першому етапі здійснюється термінологічний аудит дефініцій на предмет їх сумісності з фундаментальними кодексами України, на другому – розробляється шкала градації відповідності (повна, часткова або невідповідність), а на третьому – впроваджується обов'язкова крос-галузева експертиза корпоративних новел. Вважаємо, що наведене дозволить повністю уникнути ризиків механічного, безсистемного копіювання, зберегти автентичність української правничої мови та

забезпечити поетапну, термінологічно вивірену й архітектурно збалансовану трансформацію компанійського права України у повній відповідності до фундаментальних принципів, суміжних інститутів (зокрема, захисту персональних даних та корпоративної сталості й належної обачності) і вищих конституційних імперативів нашої держави.

Висновки. Підсумовуючи всі вище зазначені положення, можемо констатувати, що функціонування корпоративного сектору в нашій державі здійснюється завдяки міцному конституційному фундаменту, зокрема, приписів статей 13, 14, 42 Конституції України щодо рівності суб'єктів власності, свободи конкуренції та соціальної спрямованості економіки, який виступає гарантією захисту приватного капіталу й водночас покладає на бізнес обов'язок суспільної відповідальності. Попри це, успішна імплементація європейських стандартів, кодифікованих у Директиві (ЄС) 2017/1132, є неможливою без імперативного врахування наднаціональних принципів права ЄС та суміжних інститутів публічно-правового забезпечення, які остаточно трансформують корпорацію у соціально відповідальний інститут.

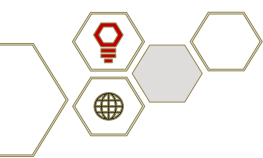
Спираючись на компаративний досвід держав Центральної та Східної Європи, обґрунтовано нагальну необхідність нормативного затвердження в Україні єдиної Методології правового наближення законодавства до права ЄС. Така Методологія має діяти як комплексна матриця багаторівневого моделювання, що збалансовує інструменти буквальної інкорпорації та концептуального переформулювання, забезпечуючи термінологічний аудит новел, їх сумісність із вітчизняними кодексами та крос-галузову експертизу. Вказане дозволить уникнути механічного копіювання, зберегти автентичність української правничої мови та гарантувати стабільність національного правопорядку. Напрямок подальших наукових розвідок має стати вивчення правового статусу транснаціональних груп компаній в умовах

делегування частини суверенних повноважень держави наднаціональним органам управління.

Список використаних джерел

1. Карпенко В.Л., Закрижевська І.В. Значення та місце корпоративного сектора у стратегічному розвитку сучасної економіки. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2022. №4. С.33-38.
2. Рудаченко О.О., Коненко В.В., Тараруєв Ю.О. Оцінка стану корпоративного сектору економіки України. *Економіка та суспільство*. 2025. №74. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-141>.
3. Виговська В.В., Чхаїдзе В.О. Сучасні тенденції розвитку корпоративного сектору України. *Пробли і перспективи економіки та управління*. 2021. №1(17). С.182-189.
4. Зозуля А.С. Адаптація корпоративного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №11. С.22-25.
5. Беляй М.С. Удосконалення механізму євроінтеграції корпоративного сектору України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2021. №20 (48). С.46-52.
6. Кологойда О.В., Гарагонич О.В., Дорошенко Л.М. Корпоративне право Європейського Союзу : підручник. Київ : Ліра-К, 2023. 392 с.
7. Кологойда О.В. Правове регулювання діяльності груп компаній в ЄС та Великій Британії. *Economics and Law*. 2025. Vol.79, № 4. С.34-41.
8. Ковалишин О.Р. Значення принципів корпоративного управління ОЕСР у корпоративному праві України. *Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2021. Вип.63. С.83-87.
9. Ус Г., Ремзіна Н., Баш С. Моделювання систем корпоративного управління з позицій інтеграційних процесів, інноваційного розвитку та

маркетингового менеджменту. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2024. №2(87). С.186-202.

10. Грущенко О.А. Теоретичні аспекти розвитку корпоративного управління в сучасних реаліях. *Сталий розвиток економіки*. 2023. № 2(47). С.70-76.

11. Костякова А.А., Копоть К.О. Корпоративне управління та сталий розвиток: теоретико-методологічні засади. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. №11. С.114-125.

12. Ворончак І., Коцко Т., Свінцов О. Вітчизняний вимір ESG-трансформації корпоративного управління: проблеми і перспективи. *Підприємництво та інновації*. 2025. №34. С.112-118.

13. Лекарь С.І., Савченко А.М. Корпоративний податок як податкова політика щодо прямого оподаткування в країнах ЄС. *Український економічний часопис*. 2024. №7. С.48-52.

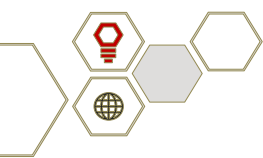
14. Гетманенко О.О. Трансформація податкових систем країн-членів ЄС та України: виклики, тенденції та перспективи гармонізації. *Економічна наука*. 2025. №5. С.57-66.

15. Дихніч Д.П. Міжнародні та національні особливості принципів корпоративного управління. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2022. Т.312, № 6(2). С.209-213.

16. Бобровська О.Ю., Фролов П.В. Розвиток корпоративного сектору економіки: стан і напрями розвитку в публічному управлінні. *Аспекти публічного управління*. 2020. Т.8, №6. С.151-163.

17. Ансофф І. Нова корпоративна стратегія / пер. з англ. під ред. Ю.Н. Каптуревського. 1999. 416 с.

18. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст.141.

19. Озель В.І. Організаційно-конституційні засади правового статусу керівника державного підприємства. *DICTUM FACTUM*. 2023. №1(13). С.12-18.
20. Іванець І.П. Принцип свободи підприємницької діяльності, яка не заборонена законом. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. №3. С.145-147.
21. Certain aspects of company law concerning limited liability companies : summary of Directive (EU) 2017/1132. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/certain-aspects-of-company-law-concerning-limited-liability-companies.html>
22. European Company Law Directives. *European Trade Union Institute*. URL: <https://worker-participation.eu/european-company-law-directives>
23. Трихліб К.О. Гармонізація законодавства України із правом ЄС: досвід країн ЄС. *Теорія та практика сучасної юриспруденції*: матеріали XVI Всеукр. наук. конф.; *Історія конституціоналізму в Україні та зарубіжних країнах (до 100-річчя Конституції УНР 1918 р.)*: матеріали круглого столу (м. Харків, 2018 р.) : у 2 т. Харків, 2018. Т.1. С.97-99.
24. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 року № 1629-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. С.367.